



Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. VIII. Actum conjugalem illicitum esse in loco sacro, etiam extra necessitatem, haud satis probat jus scriptum. Excommunicatio non prohibet eum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

tissimum ad Eucharistiam accedere, Secundò : si dies est jubilæi, exigatque communionem quò comparatur. Tertio : specialis devotio, præparatioque ad communionem. Quarto; nota aliqua ex eo, quòd communicatio omittatur, ut si sit femina, famulaque videntes ipsam confiteri, at minimè communicare, aliquid mali suspicabuntur. Similiter si sit vir, solitusque frequenter confiteri, & quoties confitetur, Eucharistiam recipere, notabuntque famuli, tunc falsum esse, & ab Eucharistia abstinuisse.

Tandem : cùm in perceptione Eucharistiae post talem copulam sit ad summum culpa venialis ; & adhuc sub iudice sit, nùm ea interfit ; existimo, non nimis rem hanc constringendam, nec urgentissimam causam expectandam ; sed mediocrem sufficere, quo conjux communicans à veniali culpa excusetur. Ita Sanchez sup. n. 8.

210. Igitur sufficiens causa erit redditio debiti, quæ est actus iustitiæ ; neque invenitur jus ali-
Sufficiens excusatio erit redditio debiti.
 quod excipiens conjugem ab ea obligatione, ex eo tantùm, quòd illo die communicaturus sit ; ergò nec nos eum excipiamus, sed dicamus, conjugem teneri reddere, & post redditionem posse nihilominus absque ullo peccato communicare.

Objeçtio. Dices : is accessus, licet debitus, non minùs mentem à spiritualibus avocat, ipsamque absorbet, quàm debiti spontanea petitio.

Solvitur. Respondetur : hæc mentis avocatio præponderatur seu adequatur dicto bono satisfaciendi debito iustitiæ, sicuti bono prolis, quando ejus causâ conjuges copulantur, ut sup. dictum est. Unde sic docet D. Bonav. ut sup. audivistis, & Alii multi, quos citat & sequitur Sanchez sup. n. 12.

211. A quo si petas ; quanta temporis mora præscribenda sit, ut post coitum conjugalem decen-
Quanta temporis mora inter copulam & Eucharistiam sit necessaria, ex Sanchez.
 ter ad Eucharistiam accedatur, & absque culpa veniali, casu quo culpa est accedere? Respondet n. 15. certam moram præscribi minimè posse. Quia (inquit) cùm mentis evagatio & hebetudo, ex pollutione aut ex copula confurgens, impedimenti illius Eucharistiae suscipiendæ causa sit ; alii autem tardius, alii citius eam expulsâ sese colligant, ad pristinamque mentis tranquillitatem redeant, ea potiùs regula statuenda est, ut quamdiu mentis illa evagatio perseverat, duret impedimentum & indecentia, cessanteque illa, cesset.

Credo tamen nunquam, transacto viginti quatuor horarum spatio, imò si nocte præcedenti non habita sit copula, abstinendum esse hæc ratione ab Eucharistia : Quia jam moraliter non censetur præsens, nec tamdiu mentis evagatio durare solet : minor tamen mora sufficet in iis, qui faciliùs se colligunt, ad quod principaliter attendendum est. Aliqualem autem temporis moram præscripsimus : quia nonnulli serupulis agitati se pacato animo, & à perturbatione vacuo esse non arbitrantur. Alii verò eam sunt mentis evagatione, ac ita rebus sæcularibus implicati, ut nunquam ad se redeant ; quare est necesse, his aliquam moralem præscribere moram, servatâ regulâ, ut principaliter attendatur, si reliquæ illæ pollutionis ac copulæ maneat

adhuc, nec ne. Hactenus Sanchez. Et placet nobis hæc doctrina,

Uti & alia ejusdem Auctoris, existimantis nullam esse culpam, eodem die post communionem petere vel reddere debitum, quàmvis sanum consilium sit, ob Eucharistiae reverentiam abstinere. Quia, inquit, nullibi invenio prohibitionem, nec indecentiam, quæ culpam constituat. Sic ille n. 17. Vide quæ de hac materia diximus disp. 4. hujus Operis Sect. 11. Concluf. 1. sequentis tenoris : Pollutio mortalis, expiata per Confessionem, per se non impedit Communionem, bene per accidens.

De cætero, non sine mysterio positum fuit in principio hujus Concluf. ly Per se : siquidem per accidens fieri potest, ut sit peccatum mortale : scilicet, si diebus sacris petatur vel reddatur debitum ex contemptu, id est, tali animo, quòd non abstineret, nisi Deus præcepisset. Adde etiam (inquit Sanchez sup. disp. 12. n. 6.) contemptum esse, si conjux exigeret, quò festum ipsum parvi penderet. Qui contemptus nunquam accidet, nisi in hæretico aut infideli. Sic ille.

Sed aliter loquitur Doct. Seraphicus, ut sup. 213. audivimus, ibi : *Vel nisi interveniat sacra diei contemptus, de quo valde potest timere, qui tunc debitum non erubescit petere.* Credo ego, plures esse conjuges, qui nollent petere, si Deus prohibuisset ; & tamen modò non erubescunt petere debitum, quos non ausim damnare contemptus, atque adeò peccati mortalis, utpotè qui non sint hæretici aut infideles. Existimo etiam, aliquem posse parvipendere sacros dies, tamen non sit hæreticus aut infidelis, nisi omnem contemptum aut parvipendiam dixeris esse hæresim aut infidelitatem. Enimverò contemptus legis, quo peccatum veniale transit in mortale, tunc semper & solum censetur intervenire, ut alibi docui, cum quis peccat in vilipensionem potestatis legislativæ, non cum ex odio legislatoris quæ homo est, nec cum ex odio aut vilipensione materiæ legis. Plura possent disputari de contemptu, sed non sunt hujus fori, & idèd supersedeo, & transeo à diebus sacris ad loca sacra, de quibus juxta Doct. Seraphicum sup. non est simile. Dico ego, & erit

CONCLUSIO VIII.

Actum conjugalem illicitum esse in loco sacro, etiam extrâ necessitatem, haud satis probat jus scriptum. Excommunicatio non prohibet eum.

214. Multi docent, culpam esse & sacrilegium, uti Matrimonio extrâ casum necessitatis, uti, inquam, in loco sacro, tam petendo debitum, quàm reddendo. Quia (inquit Sanchez

212. Nulla est culpa post communionem petere ac reddere debitum, ex eod.

Per accidens potest esse mortale, diebus sacris potest aut reddere.

213. D. Bonav.

Quis sit contemptus legis.

214. An copula conjugalis in loco sacro sit

facrilega. ex Sanchez. Sanchez sup. disp. 15. n. 8.) cum ea copula violet locum sacrum, impediaturque in eo divina celebrari, donec reconcilietur, directè sanctitati loci opponitur, ac proinde facrilega est.

Sententia Scotti. Huic sententiæ videtur accedere Scotus, dum 4. dist. 32. q. un. n. 7. scribit in hæc verba: *Ad ultimum* (puta: in loco sacro non tenetur quis reddere, quia majus malum sequitur, quam vitetur; scilicet interdictum loci, quod est malum commune quoad multitudinem, & malum quodammodo reducibile in Deum, cujus cultus impeditur in loco sacro) dico, quod in loco sacro regulariter abstinendum est; quia non statim imminet periculum fornicationis, quin statim committi possit in loco non sacro. Si tamen diu opereretur eos commanere in loco sacro, negaret aliquis istum peccare, si redderet debitum ibi petitum. Quod adducitur de interdicto loci, diceretur forte, quod propter actum occultum non est locus interdictus, saltem publicè, ut oporteat, cultum divinum ibidem publicè prætermitti.

Igitur tota ratio prohibitionis copulæ extrâ necessitatem videtur esse pollutio loci sacri (de qua nos tractavimus Disp. 4. hujus Operis Sect. 5. Conclus. 18. Videatur etiam Conclusio 16. Disp. 7. Sect. 10.) & idè qui negant per actum conjugalem, etiam extrâ necessitatem, pollui Ecclesiam, consequenter asserunt, eum non esse prohibitum, saltem graviter.

215. Porro Ecclesiam non pollui, tuetur Glossa cap. Ecclesiis, 20. de Consecr. dist. 1. sequentis tenoris: *Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta, aut sanguinis effusione, aut cujuscumque semine polluta fuerint.* Ubi Gloss. verb. *Semine*, inquit, *Per coitum emisso per adulterium, vel per fornicationem: nam si per somnium vel per coitum cum uxore emittitur, non idè reconsecrabitur Ecclesia secundum Hugonem.*

Sequitur eam Pontius, & probat ex ratione. Hanc Glossam sequitur Pontius lib. 10. c. 10. n. 13. cum Aliis ibi citatis, hæc inductus ratione: *Quia, inquit, actus maritales in loco sacro non habent labem sacrilegii ex naturali aut divino jure, sed tantum ex constitutione Ecclesiastica, quæ statuit, nonnullis actibus Ecclesiam violari, & reconciliandam esse, ut dicebam sup. Videamus ergò, an jus Ecclesiasticum statuatur, maritali effusione seminis locum sacrum pollui. Si enim non statuit, non est cur dicamus, actum maritalem in loco sacro, etiam extrâ casum necessitatis, esse sacrilegium; imò neque culpabilem, si scandalum ab sit.*

216. Adducitur ergò textus ex cap. *Significasti*, de Adult. At ibi de copula clerici cum alterius uxore. *Significasti nobis, quemdam Præbyterum cum alterius conjugè intrâ Ecclesiam dormivisse, quæ se & illum quidam Sacerdoti hujusmodi delictum confessos fuisse publicè tibi detexit &c. Ideoq; mandamus, quatenus condignam penitentiam præfata imponens adultera, Ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare procuret.*

Similiter in cap. 11. de Consecrat. dist. 1. solius adulterii fit mentio. *Si motum fuerit altare, denudò consecratur Ecclesia &c. Si homicidio vel ad-*

Bosco De Matrim. Pars II.

ulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denudò consecratur. Ita Iginus Papa.

Respondet Sanchez sup. n. 7. Non decernunt ob solum adulterium violari Ecclesiam, sed loquuntur in illo casu speciali: aliàs probarent, per simplicem fornicationem minimè pollui. Sic ille. Loquuntur ergò dicta jura de copula adulterina, quia de illa fuerat mota quæstio; sive etiam exempli gratiâ, non autem, quia per illam solam violetur Ecclesia, cum alia jura generaliter loquantur.

Sed quæ illa? Respondeo: cap. *Ecclesiis*, sup. adductum, ibi: *Aut cujuscumq; semine polluta fuerint*, quod est Concilii Nicæni. Item cap. fin. de Consecr. Eccles. *Si Ecclesia non consecrata cujuscumq; fuerit semine aut sanguinis effusione polluta.*

Præterea: eod. tit. in 6. cap. un. in principio: *Si Ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat.* Ubi Gloss. verb. *Seminis*, inquit: *Humani, non canum.* Et intelliguntur hîc quidam de semine fornicario: unde si vir cognoscit uxorem in Ecclesia, non reconciliabitur. Hoc tenet Hugo, cujus glossas posuit Ioannes de Consecr. dist. 1. Ecclesijs, Vin. & Gandolphus. Sed ipse Ioan. contra, quod verum puto.

Et post pauca addit: *Archidiaconus etiam tenet, quod coitus conjugalis non polluit Ecclesiam: qui dicebat, quod licet in Ecclesia non debeat regulariter debitum reddi uxori; si tamen petat & reddatur, non potest dici adulterium vel fornicatio. Facit de Consecr. dist. 1. Si motum. 10. And.*

Indubiè non potest dici adulterium & fornicatio. Sed quæstio est, an requiratur adulterium vel fornicatio. Quippè duo priora jura dicunt generaliter: *Cujuscumq; semine.*

Respondet Pontius sup. Hoc est, sive viri, sive fœminæ pollutione maculetur. Eo autem verbo non significatur maritalis actus. Debet ergò esse illicita seminis effusio. Actus autem maritalis ex se non est illicitus, & ex jure non ostenditur illicitus. Ergò non est, ut dicamus esse illicitum & sacrilegum in loco sacro. Quod etiam à simili ostendi potest in effusione sanguinis, quæ, quando justa est, non habet speciem sacrilegii.

Restat ergò, ut tantum effusione seminis ex se illicita, & quæ cum peccato mortali fit, polluat Ecclesia, & illa sola commissâ in loco sacro habeat speciem sacrilegii. Quare & violabit etiam actus conjugalis, quando aliàs cum utriusque peccato fieret, quamvis casus iste valde dubitabilis sit. Ita Basilus.

Sed contra, inquis, jura præallegata non dicunt: *Cujuscumq; pollutione*, sed: *Cujuscumq; semine, vel, effusione seminis*, quo verbo significatur etiam maritalis actus, qui est vera effusio seminis. Alioquin nec copula fornicaria dictis juribus comprehenderetur, cum eo verbo pollutionis non soleat significari.

Præterea: ut notat Sanchez sup. n. 7. eodem modo loquitur jus de sanguinis & seminis effusione: at illa quamvis justa sit, si fiat cum loci sacri irreverentia & judicis ministerio pol-

luit,

Responsio Sanchez.

217. *Alia jura, quæ generaliter loquuntur.*

218. *Archidiaconus tenet sententiam Pontij.*

219. *Resp. Pontij ad ill. jura generalia.*

220. *Arg. contra.*

Aliud ex Sanchez.

luit locum sacrum : ergò & hæc, quàmvis aliàs licita esset, polluet. Sic ille, dicens omninò id tenendum esse.

221.
Non convincit.

Verùm responderi posset, effusione sanguinis ministerio iudicis, quàmvis sit iusta respectu Rei, in quantum eam promeruit, equidem injuriosam & sacrilegam esse, quia violatur immunitas Ecclesiastica, quæ conceditur ob reverentiam loci sacri, & quia persona in tali loco existens est à jurisdictione Iudicis secularis exempta ; non quidem secundum se, sicut persona Ecclesiastica ubique existens ; sed ratione loci, cui principaliter, & per se data est exemptio, quatenus tamen continet & tuetur confugientes ad se ; & idèd in illos redundat. Jam autem nusquam Ecclesia specialiter prohibuit actum conjugalem fieri in loco sacro ob ejus reverentiam. Cùm ergò per se licitus sit, non videtur esse dignus tantà poenâ, ut scilicet per eum Ecclesia polluat.

222.
Iura prædicta nequeunt intelligi de omni omninò effusione seminis.

Accedit quod dd. jura non possint intelligi generaliter, de omni omninò effusione seminis, quia non de involuntaria sive in somnio, sive in vigilia, v. g. quæ contingeret ex auditione Confessionis, aut simili actu aliàs honesto, & per se licito. Cur ergò debeant intelligi de voluntaria in actu maritali, aliàs honesta, & per se licita ?

Quid si culpa maritalis habeatur publicè. Videtur quod pollueret.

Quod addo : quia si fieret publicè, seu aliis insipientibus, tum ratione scandali, quod moraliter semper connexum est ; tum propter naturalem quamdam turpitudinem, ob quam talis actus graviter dissonat rationi, foret sacrilegium mortale, atque ad eòd Ecclesia eo pollueretur. Consimiliter si fieret ex contemptu loci sacri ad eum dehonorandum & vilem ostendendum. In his quippe casibus ipsa ratio naturalis dicit, talem actum graviter adversari reverentiæ debitæ loco sacro, & idèd meritò punitur tali poenâ.

223.
Non valet hoc arg. ab adulterio.

Porro de adulterio habemus expressum jus, ut sup. vidimus, in quo si non prohibetur, saltem supponitur prohibitum ; de fornicatione autem, quæ essentialiter, ut sic dicam, includitur in adulterio, videtur similis ratio ; siquidem adulterium non punitur propter malitiam injustitiæ præcisè : nam per alia multa peccata injustitiæ non polluitur Ecclesia, ut clarum est ; sed magis propter malitiam intemperantiæ seu luxuriæ, quæ similiter reperitur in fornicatione. At verò actum maritalem occultum non reperimus, ut sup. dixi, specialiter prohibitum : ergò nec nos prohibeamus. Maximè quando urget aliqua necessitas, v. g. quando conjuges diu sunt intra locum sacrum inclusi, nec patet aditus ad cameram illi adjacentem, aut alium locum non sacrum.

224.
Probatur ex Sanchez non polluere actum maritalem in

Et ratio est (inquit Sanchez sup. n. 12.) quia tali casu difficilimum est continere, & valde probabili incontinentiæ periculo exponerentur conjuges, admittendo voluntarias pollutiones, nisi concubitus eis liceret ; quare non est credendum, Ecclesiam in hoc eventu voluisse obligare ad abstinendum, ob quamdam loci sacri extrinsecam decentiam : eo vel maximè, quòd

cætera Ecclesiæ præcepta in casu magnæ necessitatis deobligent.

Et confirmatur : quia licet necessitas coeundi non sit tunc præcisè & absoluta, ac prorsus inevitabilis : at est necessitas morali modo, & attentà fragilitate humanâ, inevitabilis, quod satis est ad deobligandum. Præterea : quia qui gratiâ id periculum vitandi conjunguntur in loco sacro, illum potius reverentur, quàm injuriam inferant. Sic ille. Patet : quia major est dehonoriatio loci sacri in ea se voluntariè polluere aut fornicari, quàm exercere actum conjugalem.

Atque huic sententiæ tanquam probabiliori adhiæret ibi Sanchez, & pro ea citat multitudinem Iurisperitorum & Theologorum, inter quos meritò computatur Scotus loco sup. citato ibi : *Si tamen diu oporteret eos commanere in loco sacro &c.*

Et habet verum hæc sententia (inquit Sanchez sup.) licet concubitus sit publicus. Doctores enim prædicti non distinguunt, sit occultus, nec ne. Ita ille, Ut ut sit de aliis Doctoribus, de nostro hoc perperam dicitur, ut patet ex his verbis : *Quod adducitur de interdicto loci, diceretur fornicatio, quòd propter actum occultum non est locus interdictus.* Sed & meminit solius redditionis debiti, dum ait : *Negaret istum peccare, si redderet debitum ibi petitum.*

Richardus tamen 4. dist. 32. a. 3. q. 1. expressis verbis utrumque concedit, dicens : *Si tamen per longum tempus essent violenter reclusi in loco sacro, videtur, quòd tunc licitum esset eis in illo loco debitum exigere & reddere : in tali enim casu non videtur illa prohibitio debere intelligi ; quia non est ponendus laqueus animabus propter immunditiam loci.* Sic ille. Quem & alios sequitur Sanchez sup. Quia, inquit, si necessitas omnem irreverentiæ rationem aufert, totam subinde deformitatem & culpam evacuat.

Dices : hoc est quod quaeritur ; an omnem irreverentiæ rationem auferat, vel solam rationem irreverentiæ, quæ reperitur in redditione debiti, quæ est actus virtutis justitiæ. Et sanè in multis casibus, secundum ipsum Sanchezium, peccatur venialiter in petitione debiti, in quibus tamen redditio excusatur ab omni culpa. Cur non itidem in hoc casu ?

Respondetur : quia loci sacri circumstantia tenet se ex parte ipsius actus, & æquè se habet ad petitionem & redditionem ; ergò vel vitiat utramque, vel utramque excusat. Unde dum illicitum est petere debitum in loco sacro, etiam illicitum est reddere. Quàmvis enim conjuges jus haberent petendi, non tamen in tali loco. Ergò si licet reddere in casu proposito, etiam licebit petere. Et si licet concubitus occultus, etiam publicus ; non illâ publicitate, de qua antea meminimus, quæ reddit eum scandalosum, & repugnat naturali honestati ; sed publicus per hoc, quòd conjuges noscantur in eodem thoro accubare. Estò quippè homines scandalizarentur ex tali concubitu extra necessitatem, sive

Confirmatur.

225.
Quod verum ipse putat, quàmvis foret publicus.

An eadem sit ratio petitionis & redditionis. Richard.

Quem sequitur Sanchez.

226.
Obiectio.

Solvitur.

sive dum brevi tempore manent inclusi; haud equidem dum longo tempore.

227. Rogas: quod tempus dicatur longum; & quod breve? Aliqui dicunt, breve tempus esse, si unâ vel aliâ die intrâ Ecclesiam conjuges manent. Sed non credo (inquit Sanchez sup.) intentionis eorum esse, ut existiment quinque aut sex dies reputari longum tempus. Quia non est ita difficile sex diebus continere. Quare attentâ communi hominum fragilitate, unum mensem existimarem longum tempus. Vix tamen credo fore, ut casus is eveniat. Quia semper sunt in Ecclesia cubicula adherentia, & turris, quæ nomine loci sacri minimè includi, quò ad actum conjugalem exercendum confugi possit, statim dicemus. Hæc ille.

An solum liceat ad vitandam incontinentiam. Rogas iterum: an in eâ necessitate seu diuturnâ morâ solum liceat copula ad vitandum incontinentiæ periculum in alterutro conjugè? Affirmant Aliqui apud Sanchez sup. n. 13. Potestque probari; quia nulla alia necessitas potest urgere ad eum concubitum habendum.

228. Sed non placet id Sanchio: nam, inquit, satis periculosum rete tenderetur, si esset mortalis copula non ob eum finem habita, & gravissimis scrupulis urgerentur conjuges, maximoque periculo peccandi lethaliter expositi essent, si semper discutendum ab eis esset, nùm, cum accedere volunt, incontinentiæ periculum patiantur. Unde quàmvis necessitas urgens ad permittendam in hoc casu copulam sit incontinentiæ periculum; non tamen admitto, esse necessarium ad eum finem referri, ut à culpa mortali excusetur: nec credo esse necessarium, ut id adsit periculum; sed satis est, ut in ea diuturna obsidione, attentâ humanâ fragilitate & morali modo loquendo, adsit communiter id periculum; quàmvis desit in aliquibus particulis conjugibus aut eventibus. Quia lex ad ea, quæ frequenter accidunt, attendit, l. Ad ea, ff. de Legibus. Sic ille, cum Aliis quos citat.

229. Imò addo (inquit) quando constat fore, ut ea obsidio diu perseveret, posse statim conjuges coire in Ecclesia. Quia jam adest urgens causa, & necessitas prædicta; non cogendi sunt expectare, donec aliquod tempus elabatur, cum non sit major ratio de uno tempore, quàm de alio: aliàs ubi postea se commiserent, tenerentur expectare moram aliquam temporis, ut iterum copulâ uterentur. Quia brevi tempore post copulam facilè est abstinere: ac proinde nimios scrupulos ac offendiola objicere conjugibus id esset, potiùs quàm illorum fragilitati consulere. Hactenus Sanchez. Et placet.

230. Cæterum ex jam dictis liquidò constat veritas nostræ Conclusionis; scilicet, non satis seu non evidentè probari ex jure scripto, actum conjugalem, qui aliunde non est peccatum mortale, si fieret extrâ Ecclesiam seu locum sacrum, constitui peccatum mortale per circumstantiam loci sacri; estò etiam nulla foret necessitas eum exercendi; utpote conjugibus pro parvo tantum tempore inclusis. Quàmvis enim aliqui textus generaliter de seminis effusione

loquantur, ut sup. audivimus, possunt tamen commodè de illicita explicari.

Enimverò pœnæ restringendæ sunt, juxta Reg. 49. de Reg. juris in 6. In pœnis benignior est interpretatio faciendâ. Consentit & Pauli regula in l. factum cuiq; §. fin. ff. cod. tit. In pœnalibus causis benigniùs interpretandum est. Cum ergò obscurum sit & dubium, an per actum conjugalem, aliàs licitum, polluat Ecclesia, & pollutio pœna sit, quid ni liceat dicta jura benigniùs interpretari de effusione seminis, sive viri sive mulieris, aliàs mortaliter illicitâ?

Quàmvis (inquit Dicastillo disp. 9. n. 57.) hæc sententia (quæ docet actum conjugalem extrâ necessitatem esse illicitum & sacrilegum) probabilissima sit: probabilis etiam Multis videtur aliorum sententia, scilicet non esse illicitum, nedum sacrilegum; quia in primis non est illicitus jure naturæ nec divino, ut patet; deinde non satis probatur, esse illicitum jure Ecclesiastico; nullus enim reperitur textus, in quo vel prohibeatur, vel supponatur prohibitus.

Nam prædictum cap. fin. de Consecr. Eccles. (qui solus textus solet adduci) non satis probat: quando enim ibi dicitur. Si Ecclesia cujuscumq; fuerit semine aut sanguinis effusione polluta &c. non constat, ibi esse sermonem de effusione etiam conjugali seminis modo naturali & debito: nam ad eorum verborum veritatem sufficit seminis effusio non conjugalis & illicita contra castitatem, sive fœminæ sit, sive viri, sive Clerici, sive non Clerici.

Idque videtur indicari illis verbis: Si fuerit polluta. Nam cum aliàs non constet satis, actum conjugalem in Ecclesia esse prohibitum intuitu reverentiæ Ecclesiæ, non est cur dicamus, eo actu pollui Ecclesiam; maxime cum eodem tenore verborum ibi dicatur Ecclesiam pollui sanguinis effusione, & tamen non polluitur effusione sanguinis, aliòqui licitâ (nisi in uno casu sup. explicato) ergò sicut non extenditur Ecclesiæ pollutio ad licitam effusionem sanguinis; ita non videtur extendenda ad licitam effusionem seminis, Ecclesia ergò juxta probabilem hunc discursum tantum polluitur sanguinis aut seminis effusione illicitâ, & non conjugali. Huic usque præfatus Auctor.

Maneat ergò & huic sententiæ sua probabilitas, tam ex ratione, quàm auctoritate. Porro Scotus in principio adductus communiorem sententiam retulit; quia securior est, & magis favens Ecclesiæ, cujus reverentiæ magis convenit abstinentia ob omni copula seu effusione seminis etiam maritali. Neque opposita sententia necessaria erat pro solutione objectionis, ut patet consideranti. Jam autem mens Auctoris alicujus non efficaciter colligitur ex his, quæ dicit, solvendo aliquod argumentum partis contrariæ.

Reliqua, quæ à Sanchio d. disp. 15, examinantur, invenies in nostro Opere locis sup. citatis. Pergo itaque ad excommunicationem, & quæro; an excuset à redditione debiti, aut petitionem vel redditionem vitiosam efficiat,

Pœnæ sunt restringendæ.

231. Copulam conjugalem non esse illicitam, etiam extrâ necessitatem, probatur ex Dicast.

232. Arg. à simili.

Est sententia probabilis.

233.

Excommu-
nicatio non
excusat à
redditione
debiti, per
cap. 103.
11. q. 3.

efficiat. Res clara est ex cap. 103. 11. q. 3. quod est Greg. VII. sequentis tenoris: *Quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, devicti misericordia, anathematis sententiam ad tempus, prout possumus opportunè, temperamus. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtraximus, videlicet uxores, liberos, servos &c.*

Ubi Glossa verb. *Vxores*, interrogat: *Sed nunquid vir excommunicatus potest petere debitum ab uxore? Dicit Hugo quod non; sed ipse tenetur reddere, quod concedo. Sed si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa objicit ei excommunicationem, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierem, cum in hoc casu possit ei communicare: unde credo, quod tenetur ei debitum reddere.*

234.
An excom-
municatus
nequeat pe-
tere debi-
tum.

Sed quomodo, rogat aliquis, tenetur ei debitum reddere, si vir non possit petere? Quamvis (inquit Sanchez sup. disp. 14. n. 21.) cesset delictum in excommunicato petere debitum: at teneretur alter conjux reddere: quia est circumstantia tenens se ex parte solius petentis. De qua difficultate postea latius. Nunc quæro, an reverà excommunicatus nequeat petere debitum.

Quidam
sic sentiunt.
Probant 1.

Quidam sic sentiunt apud Sanchez sup. n. 19. quia, inquit, d. cap. *Quoniam multos*, soli uxori concedit participationem cum viro excommunicato, & ex rationis paritate, quia correlativa sunt, ad virum extendimus. At ipsi excommunicato nullum privilegium ibi conceditur. Sicut in Constitutione, *Ad evitanda scandala*, à Mart. V. concessum est fidelibus, ne excommunicatos non denunciatis teneantur vitare, ipsis excommunicatis in nihilo relevatis; quare tenentur ipsi abstinere à fidelium communionem, nisi ab his fuerint requisiti: ergò similiter in casu præsentis. Secundò: quia excommunicatus jure agendi privatus est, cap. *Intelleximus*, 7. de Judiciis. Et idèd hanc sententiam docet Glossa sup. citata, ut vidimus.

Secundò.

235.
Oppositum
tenet San-
chez. &
probant 1.

Verùm (inquit Sanchez sup. n. 20.) dicendum est, fas esse conjugi excommunicato debitum petere. Ducor. 1. quia æquitate quãdam & beneficio Ecclesiæ, in hoc explicantis ipsam Christi intentionem & rationem excommunicationis, quæ medicina est, & non offendiculum, c. 1. de Sent. excom. in 6. in principio: *Cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans &c.* statutum est, ne conjuges excommunicati teneantur seipsos vitare, ut sic animarum periculis consulatur. At si lex permittens hanc participationem prohiberet marito excommunicato petitionem debiti, minimè periculis consuleret, sed rete illis tenderet; cum difficillimum sit abstinere, ac prope ignem esse, & non calefieri.

Secundò.

Præterea: quia conjux non excommunicatus tenetur ad obsequia excommunicato præstanda, sicut ante excommunicationem, inter quæ primas tenet hoc, quod est proprium conjugum, quatenus conjuges sunt: licitè ergò excom-

municatus obsequium hoc sibi debitum exiget.

Accedit: quòd servi Domino excommunicato inservire tenentur, cap. *Inter alia*, 31. de Sent. excom. & subinde licebit Domino ea petere obsequia, alioquin id est fervorum ingenium, ut ea nunquam præstent; ergò licebit idem viro excommunicato, eò vel maximè, quòd uxores ingenuo quodam pudore nunquam petere audent. Ita Sanchez.

Subdò verba d. cap. *Inter alia*, quæ rem facient manifestam. *Inter alia quæ Strigon. Archiep. proponi fecit, nos recolimus respondisse, quòd nullius nominatim excommunicato scienter communicare tenetur, nisi quadam persona, quæ per illud Greg. Papa cap. Quoniam multos, specialiter excusantur. Verùm ex hac responsione orta est occasio disputandi, aliis concedentibus, quòd excommunicato communicare tenentur persona in prædicto capitulo nominata: præsertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebantur, aliis asserentibus, eos communicare licitè posse, non tamen ad hoc ex necessitate teneri.*

Ut igitur unde jus prodiit, interpretatio quòque procedat, ambiguitatem hujusmodi taliter duximus absolvendam: quòd cum quadam persona in præmissis capitulo denotata, illis, in quos lata fuerat excommunicationis sententia, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adbarere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum daret) beneficio Canonis id agente, à priore non sunt obnoxietate soluta, sed ad familiare tenentur obsequium: & ita per consequens ad communionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Ita Innoc. III. Doctoribus Decretorum Bonon.

Quis ex his non clarè videt, virum excommunicatum, sicut ante excommunicationem poterat petere debitum, & uxor tenebatur reddere, pariter id ipsum posse post excommunicationem, & ad id ipsum uxorem teneri?

Nec obstant (inquit Sanchez sup.) oppositæ rationes, quia in ea Constitutione: *Ad evitanda scandala*, habetur expressè, intentionis illius esse, in nihilo relevare excommunicatos; nec ibi est tantum periculum, cum facile possit excommunicatus aliorum confortium vitare. At dicto cap. *Quoniam multos*, id non exprimitur, & periculum esset maximum. Nec excommunicato interdicitur quæcumque debiti pecuniarii petitio; sed actio ad comparandum in iudicio. Sic ille.

Et sanè, ut audivimus ex Gloss. d. cap. *Quoniam multos*, verb. *Vxores*. *Si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa objicit ei excommunicationem, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierem, cum in hoc casu possit ei communicare.*

Sed nunquid potest in iudicio petere? Quidam affirmant apud Sanchez sup. n. 23. Quamvis enim excommunicato denegetur actio in foro causarum, cap. *Intelleximus*, de Judiciis, cap. *Decernimus*, de Sent. excom. in 6. fallit in causa spoliationis conjugis. Quia excommunicatio nullatenus obstat conjugum participationi. Sic illi.

Oppositum putat Sanchez sup. n. 24. Cum, inquit, exceptio hæc nullo jure probetur, standum

Tertiò.

236.
Referuntur
verba d.
cap. 31.

237.
Probant cla-
rè sententi-
am Sanchez.

Resp. ad va-
riones ad-
vers.

238.
An excom-
municatus
possit petere
mulierem in
iudicio.

Negat San-
chez, Pro-
dum

bat ex jure. dum puto regulæ generali dicti cap. *Intelleximus*, & d. c. *Decernimus*, deneganti excommunicato actionem: atque idem dicendum est, peccare conjugem, recedentem ab altero conjugate excommunicato; verum excommunicatum agere non posse, ut sibi restituatur, ipsique agenti meritò opponi posse excommunicationis exceptionem: Iudicem verò ex officio restitutionem hanc debere facere, ob fornicationis periculum vitandum. Sicut spolians excommunicatum aliis rebus reus est culpæ, iudicisque officio cogendus restituere: excommunicatus autem agens repellitur, nec audiendus est. Ita Sanchez.

Arg. à simili.
239. Respondetur: disparitas est, quòd excommunicatio obstat participationi ejus, qui excommunicatum spoliavit aliis rebus; secus participationi mulieris, quæ ab excommunicato recessit.

Expeditur cap. 7. de iudic.
Quantum ad cap. *Intelleximus*, en verba ejus: *Intelleximus & infra: Quia postulasti à nobis, atrium excommunicatus in iudicio stare possit: Respondemus, quòd conveniri potest, & debet per alium in iudicio responderi: ne videatur de sua malitia eodem modo reportare.* Ita Alex. III. Paduano Episc.

Ubi expressè tantum decernitur, quòd possit conveniri excommunicatus in iudicio. Interim, ut notat Gloss. ibi verb. *Intelleximus*: etiam communiter summatur, quòd non possit convenire. Sed quare hoc non potest impetrari in iis, in quibus non potest participare?

240. Explicatur cap. 8. de Sent. excom. in 6.
Consimiliter cum ea restrictione accipio, quòd Alex IV. ait d. cap. *Decernimus*, hujus tenoris: *Decernimus, ut iudices seculares per censuram Ecclesiasticam ab Ecclesiasticis iudicibus, canonica monitione pramissa, repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando, & restitendo in suis curiis & iudiciis compellantur.* Ubi Gloss. verb. *Decernimus*, inquit: *Pro intellectu hujus cap. est presupponendum, quòd cum excommunicato majore excommunicatione non est communicandum.*

Opposita sententia est probabilis.
Infero ego: ergò ubi communicandum est, non sunt repellendi excommunicati ab agendo. Atqui communicandum est in petitione & redditione debiti, ergò in hac causa non sunt repellendi. Atque adeò hæc exceptio fundatur in illo jure, quòd concedit participationem seu communicationem excommunicato viro cum sua uxore. Et hæc ergò sententia satis probabilis est.

241. An vir possit communicare cum muliere excommunicata. Prima ratio dubitandi.
Sed quid si mulier sit excommunicata, censetur quia vir possit cum ea communicare, non solum in debito conjugali, sed etiam in aliis omnibus obsequiis? Rationes dubitandi sunt, prima: quia dictum cap. *Quoniam multos*, ubi, ut vidimus, id privilegium conceditur, uxorum tantum meminit, cum tamen non solum ancillas exprimat, sed etiam servos. Cur ergò similiter non expressisset viros?

Et quamvis vir & uxor sint correlativa (non sic servus & ancilla) ac proinde dispositum in uxore censeri videatur disponi in viro: at non est eadem ratio; quòd ad veritatem illius regu-

læ desideratur. Vir enim est caput, ac proinde tenetur uxorem corrigere, quòd ab excommunicatione recedat, & dum id minimè præstat, ab ejus communicatione abstinere.

Secundò dubitatur propter cap. 26. 27. q. 1. quòd sic habet: *De filia Episcopi vel Presbyteri sive Diaconi, si devota fuerit & maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperint, à communione habeantur alieni.* Ita Concil. Mart. Bracharensis c. 30.

Ubi Gloss. verb. *Receperint*, ait: *Ex hoc volunt dicere quidam, quòd nec pater nec mater filia excommunicato, nec vir uxori excommunicata tenentur communicare, & ita de omnibus superioribus personis respectu inferiorum dicendum videtur, sup. 11. q. 3. Quoniam multos.* Ubi Gloss. verb. *Uxor*, sic scribit: *Hoc scias, quòd si filius est excommunicatus, vel servus, non debet pater vel dominus communicare ei, ut 27. q. 1. De filia.*

Propter has rationes, quidam apud Sanchez sup. docent, non posse virum participare cum uxore excommunicata ultra debitum conjugale. Ipse nihilominus adhæret sententiæ oppositæ, quæ docet, fas esse virò in omnibus participare cum uxore excommunicata, eodem modo, quo licet uxori cum viro excommunicato.

Probatum primò; quia socius potest cum socio excommunicato participare; arg. cap. 81. verè, 34. de Sent. Excom. in fine ibi: *Et excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis, cum spe penitentia communicaveritis ipsis, in quibus eorum communionem non potueritis evitare.*

Ubi Gloss. verb. *In excommunicatorum*, inquit: *Arg. est hic, quòd si socius meus incidit in excommunicationem, non statim teneor ipsum deservere, nec ipse tenetur statim dividere societatem: hoc intellige, si sine magno damno hoc fieri non possit.* Ergò (infern Sanchez) à fortiori id licebit marito jure societatis conjugalis, quæ aliis multò arctior est.

Respondetur: planè, quando sine magno damno aliter non potest fieri. Iam autem uxor potest communicare viro excommunicato, tametsi sine magno damno posset à communicatione abstinere. Ergò non est paritas, quam illa sententia docet, saltem ex illo jure non convincitur.

Probatum ergò secundò: quia uxor & vir sunt correlativa, atque ita dispositum in illa censetur in hoc dispositum, l. fin. Cod. de Indicta viduit. in principio: *Legem Iuliam Miscellam, quemadmodum in feminis sustulimus, ita & in masculis esse sublatam, pertinere quidem ad sensum nostra legis, quam super hoc promulgavimus, non est incertum.*

Nec juvat dicere (inquit Sanchez) esse diversam rationem. Quia prorsus est eadem: ratio enim dispositionis in uxore est (ut habetur eo cap. *Quoniam multos*, 11. q. 3.) ad scrupulos & pericula animarum vitanda, quæ passim suborirentur, si uxor nequiret cum viro excommunicato participare: item, propter obsequia præstanda marito: propter difficile separationem

242.

Secunda.

243.

Docent alii, qui non posse ultra debitum conjugale.

Oppositum probatur à Sanchez. Primò.

244.

Respondetur.

Secunda probatio.

245.

Precluditur evasio.

ncm

nem, & propter fornicationis periculum, quæ omnes rationes æquæ habent locum, si uxor excommunicata sit. Ita Sanchez.

246. *Arg. contra.* Sed hoc est quod queritur, reponunt Adversarii; & jam ostensa fuit disparitas, quod vir sit caput mulieris, ad quem proinde pertinet uxorem corripere, & qui proinde facilius potest incommodis istis obviare, dummodò liceat actus conjugalis.

Impugnatur à Sanchez. Respondet Sanchez sup. n. 17. omissionem correctionis esse culpam, non tamen obstare participationi; & fieri in eo textu de sola uxore mentionem, non restringendo ad illam; sed quia frequentior est casus. Porro ubi lex (inquit Sanchez ibidem n. 16.) alicujus casus meminit, eò quod frequentius accidat, similes casus minimè frequentes non excludit: Glossa l. 1. Cod. de His qui ad Eccles. verb. *Simulare*, dicens: *Idem etsi non simulant, sed ista verba denotant frequentiam.* Et alia Glossa Clement. I. de Rescript. verb. *Præsentes*, ait: *Licet de Religiosis loquatur, idem tamen de secularibus, qui simili modo præsens: sed quia id rarum, hoc frequentatum, ideo de Religiosis loquitur.*

247. *Illatio.* Ergò (infert Sanchez) licet d. c. *Quoniam multos*, de solis uxoribus fiat mentio, eò quod viri frequentius excommunicationem incurrant, non censetur exclusus casus, quo uxor ipsa excommunicatione innodata sit. Alioqui (dicit aliquis) vir excommunicatus melioris esset conditionis; nam ei debentur omnia obsequia uxoris, & non excommunicatus sine culpa puniretur; contra cap. 2. de Constit. in principio: *Rem quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit.* Et præterea, uxor ex suo delicto commodum reportaret.

Resp. ad c. 2. de Constit. Sed ad dictum cap. 2. responderi posset per Reg. 23. de Reg. juris. in 6. *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.* Hic autem justa causa est excommunicatio uxoris, quæ impedit omnes specialiter non exceptos ab ejus participatione. Et sanè aliquando non est commodum uxori excommunicatæ, quod debeat abstinere à participatione cum viro; sed sæpè maximum foret incommodum, ut patet consideranti.

248. *Quando in casuposito conjuges debeant abstinere à copula.* Ut ut sit de aliis obsequiis, sufficit ad veritatem nostræ Conclus. quod viro liceat participare cum uxore excommunicata in actu conjugali, quod Omnes admittunt. Cum hac tamen limitatione, nisi excommunicatio, vel etiam simplex Prælati jussio, imposita esset conjugibus, propter dubitationem & litem inter eos pendentem super validitate Matrimonii, ne interim carnaliter miscantur, gratiâ vitandi fornicationis periculum; debent utique ex hoc capite abstinere. Quia (inquit Sanchez sup. n. 9.) tunc communicatio illa in magnum animarum periculum cederet.

Quid ergò, interrogat aliquis, si lis decidatur, & sub excommunicatione præcipiatur conjugibus copula, nunquid licita erit ei, qui certò scit, Matrimonium non valere? Responso erit

CONCLUSIO IX.

Illicite utitur Matrimonio, cui certò constat in validitas, etsi per Ecclesiam sub excommunicatione compellatur, & impedimentum sit Ecclesiasticum.

249. *Oppositum Conclus. docet Mag.* Magist. 4. Sent. dist. 38. in fine de hac controversia ita scribit: *Si quis, relicta in patria sua uxore, in longinquam abiens regionem, aliam ducat uxorem. Deinde penitentia ductus, eam dimittere velit, asserens se aliam habuisse, qua vivit, nec Ecclesia permittat, qua quod ille asserit ignorat; queritur, an in hac secunda copula sit conjugium? Sanè dici potest, non esse conjugium, & mulierem de crimine excusari per ignorantiam; virum autem adulterium admisisse. Sed ex quo ad primam redire volens, nec valens, cogitur Ecclesia disciplinâ hanc tenere, incipit excusari per obedientiam & timorem, de hoc quod poscenti mulieri debitum reddit, à qua ipse nunquam poscere debet, & sic de aliis hujusmodi sentiendum est.*

Et ecce oppositum nostræ Conclusionis, quod etiam docuit Hugo à S. Victore de Sacramentis part. II. cap. 6. eodem planè fundamento & non alio, quo Mag. scilicet, propter obedientiam Ecclesiæ debitam, ex qua non observata, orirentur indubiè multa scandala; & ideo putat, Deum tali casu copulam illam non imputare in peccatum.

250. *A Mag. recedunt Doct. Seraph. & Angel.* Sed quid Doct. Seraph. dicta dist. in explanatione literæ, in fine? *Illud hodie non tenetur: quia Ecclesiastica excommunicatio non obligat ad faciendam fornicationem, nec excusat: & ideo talis non debet Ecclesiæ obedire.*

Similiter Doct. Angel. ead. dist. in exposit. textûs in fine sic ait: *Hic Mag. falsum dicit; quia potius debet excommunicatus mori, quam conjugatur illi, qua non est sua uxor, hoc enim esset contra veritatem vitæ, qua non est propter scandalum dimittenda.*

251. *Probat D. Bonnav. ex c. 44. de Sent. excom.* Rogas D. Bonavent. quare illud hodie non teneatur? Respondet: Hoc habetur extrâ de Sent. Excom. c. *Inquisitioni*, quod sic sonat: *Inquisitioni tuæ respondentes, credimus distinguendum, utrum alter conjugum pro certò sciat, impedimentum conjugii, propter quod sanè mortali peccato non valeat carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit, aut non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Ita Innoc. III. Quo nihil clariùs posset dici.*

Atque eodem modo loquendi utitur idem Pontifex cap. *Litteras*, 13. de Restit. Spoliat. *Confirmati*: Porro cum mulier, qua consanguinitatis habet tur per e. notitiam, præsertim in gradibus, quos lex divina 13. de Restit. prohibuit, non posset hujusmodi viro sine peccato mortali